

Αξιοποίηση Συστημάτων Τηλεκπαίδευσης και Web 2.0 στην Εκπαίδευση Χρηστών της Βιβλιοθήκης: για τα Μέλη της Ακαδημαϊκής Κοινότητας του Ανοικτού Πανεπιστημίου

Χριστόφορος Χριστοδουλίδης, Μιχάλης Επιφανίου, Παναγιώτης Θεμιστοκλέους

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

{christodoulides, michalis.epiphaniou, themistocleous}@ouc.ac.cy

Περίληψη

Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΑΠΚΥ) και η Βιβλιοθήκη, βρίσκονται αντιμέτωποι με μία πρόκληση. Σύμφωνα με τα στατιστικά χρήσης που υπάρχουν, η αξιοποίηση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης και κυρίως αυτά της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης δεν βρίσκονται στα αναμενόμενα επίπεδα.

Με δεδομένη τη διαφορετικότητα της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής μεθοδολογίας που εφαρμόζεται στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΑΠΚΥ), το πανεπιστήμιο και η βιβλιοθήκη θα έπρεπε να βρουν τρόπους προσέγγισης, ενεργοποίησης και εκπαίδευσης των χρηστών στην αξιοποίηση των πηγών που είναι στη διάθεσή τους.

Προτείνεται η δημιουργία Εκπαιδευτικής Πύλης Βιβλιοθήκης (Ε.Π.Β.) με στόχο την εκπαίδευση και ενημέρωση των χρηστών. Σύμφωνα με την πρότασή μας η Ε.Π.Β., θα λειτουργήσει μέσω των υφιστάμενων υποδομών των συστημάτων τηλεκπαίδευσης.

Προχωρήσαμε στο σχεδιασμό της μεθόδου υλοποίησης του όλου εγχειρήματος, αγγίζοντας τα θέματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν με στόχο την αποτελεσματική διεκπεραίωση της μεθοδολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραμέτρους αξιολόγησης του βαθμού επιτυχίας της όλης προσπάθειας. Βασική μας επιδίωξη, στην όλη εισήγηση είναι η ενεργοποίηση των μελών της Βιβλιοθήκης και η δημιουργία «Κοινότητας Χρηστών» μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων web 2.0. Σοβαρή επίσης, παράμετρος στο σχεδιασμό της μεθοδολογίας, ήταν και η διασφάλιση της συμμετοχής των μελών, μέσα από την εμπλοκή της διοίκησης του Πανεπιστημίου και τη συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Λέξεις κλειδιά: Τηλεκπαίδευση, Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση, Σύγχρονη Τηλεκπαίδευση, Ιστός 2.0, Ψηφιακή Βιβλιοθήκη, Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες, Προοδευτική Αξιολόγηση, Μικτή Εκπαίδευση, Πληροφοριακή Παιδεία

ΤΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Προγράμματα Σπουδών

Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΑΠΚΥ) δέχθηκε για πρώτη φορά φοιτητές το Ακαδημαϊκό Έτος 2006 – 2007 προσφέροντας δύο μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών. Σήμερα τρία χρόνια μετά προσφέρονται πέντε Προγράμματα Σπουδών, 4 Μεταπτυχιακά και 1 Προπτυχιακό, στα οποία φοιτούν πέραν των 2000 φοιτητών.

Διδακτικό Προσωπικό

Το Διδακτικό Προσωπικό αποτελείται από συνδυασμό μόνιμου Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) και Συμβασιούχου Ερευνητικού Προσωπικού (ΣΕΠ). Η αναλογία μελών ΔΕΠ – ΣΕΠ είναι, στο παρόν στάδιο, 1 προς 6.

Εκπαιδευτική Μεθοδολογία

Η εκπαιδευτική διαδικασία στο ΑΠΚΥ διεκπεραιώνεται μέσω του μεικτού τρόπου μάθησης (Blended Learning). Η μεικτή μάθηση διεκπεραιώνεται μέσα από ειδικά σχεδιασμένα εγχειρίδια, επαυξάνεται μέσω της τεχνολογίας με συστήματα Ασύγχρονης και Σύγχρονης Τηλεκπαίδευσης και επιπρόσθετα κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους πραγματοποιούνται πέντε Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ). Ως εκ τούτου, η φυσική επικοινωνία (πρόσωπο με πρόσωπο) των φοιτητών με την Βιβλιοθήκη είναι σχεδόν αδύνατη.

Το ερώτημα που τίθεται σε ανάλογες προσπάθειες, είναι αν «μπορεί η από απόσταση εκπαίδευση με τη χρήση της τεχνολογίας να υποκαταστήσει αποτελεσματικά μια παραδοσιακή αίθουσα διδασκαλίας;». Το θέμα αυτό έχει απασχολήσει αρκετούς ερευνητές και το γενικό συμπέρασμα είναι ότι, στο μέσο όρο δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά στο αποτέλεσμα μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας σε σχέση με τις τεχνολογίες και τον τρόπο διεκπεραίωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αυτό που τελικά έχει σημασία είναι η ποιότητα και οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας πάντοτε σε συνάρτηση (προσαρμογή) με το μέσο εκπαίδευσης (Evans, Haughey and Murphy 2008).

Γεωγραφική Διασπορά

Η γεωγραφική διασπορά των καθηγητών / φοιτητών του ΑΠΚΥ μπορεί να είναι όση και η έκταση της διασποράς των ανθρώπων που είναι Έλληνες ή μιλούν την Ελληνική γλώσσα. Σήμερα η κατανομή των φοιτητών του πανεπιστημίου είναι γύρω στο 50% από Κύπρο, 48% από Ελλάδα και 2% άλλες χώρες. Μελλοντικά τα ποσοστά αυτά αναμένονται να διαφοροποιηθούν με την εγγραφή περισσότερων Ελλήνων της διασποράς, μέσα από την δημιουργία Προγραμμάτων Σπουδών για τους απόδημους σε συνεργασία με το Κυπριακό Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ).

Αξιοποίηση της Τεχνολογίας στην Εκπαιδευτική Διαδικασία

2006 – 2007: Αξιοποίηση του Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου

2007 – 2008: Σταδιακή / πιλοτική εφαρμογή της Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης

2008 – 2009: Πλήρης εφαρμογή της Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης και σταδιακή / πιλοτική εφαρμογή των Σύγχρονων Τηλεσυναντήσεων

2009 – 2010: Πλήρης εφαρμογή Σύγχρονης Τηλεκπαίδευσης. Παράλληλα, αναμένεται έναρξη παραγωγής ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σε συστηματικό επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η πρόσκτηση πηγών και η επιλογή του ενδιάμεσου παροχέα Edusern Athens για την πρόσβαση σ' αυτές

Η έναρξη λειτουργίας της Βιβλιοθήκης τον Ιούνιο του 2006, έτος κατά το οποίο προσφέρθηκαν τα δύο πρώτα Προγράμματα Σπουδών και στο πλαίσιο της αποστολής της επέβαλε την απόκτηση κατάλληλων πηγών πληροφόρησης οι οποίες να είναι προσβάσιμες στα μέλη της.

Αργά αλλά σταθερά ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες για τη συμπερίληψη της Βιβλιοθήκης του ΑΠΚΥ στην κοινοπραξία των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (HEALINK). Επίσης, με την κοινοπρακτική αγορά βάσεων δεδομένων στα πλαίσια του Συνδέσμου Κυπριακών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΚΑΒ), απαραίτητη προϋπόθεση απετέλεσε η εξεύρεση του εργαλείου πρόσβασης προς τις αποκτηθείσες ηλεκτρονικές πηγές πρόσβασης.

Η «αναζήτηση» αυτή δεν ήταν δύσκολη. Ο ενδιαμέσος παροχέας Athens ήταν η επιλογή αρκετών από τα μεγαλύτερα Ανοικτά Πανεπιστήμια της Ευρώπης. Η λύση αυτή είχε όλα τα εχέγγυα επιτυχίας, γιατί δοκιμάστηκε και πέτυχε σύμφωνα με όλα τα δεδομένα που απορρέουν από τις πολλές παρουσιάσεις επί του θέματος.

Η επιλογή του ενδιαμέσου παροχέα Athens το 2006, δεν αποτελούσε μόνο κάτι καινοτόμο για τα Ελληνικά δεδομένα, αλλά συνάμα προσέθετε ακόμα μία πρόκληση για την μονομελή ομάδα προσωπικού της βιβλιοθήκης. Την πρόκληση του να προσεγγίσει και να ενημερώσει την ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά κύρια την κοινότητα των χρηστών της στο σύνολο, για τη νέα αυτή υπηρεσία.

Επικοινωνία και εκπαίδευση μελών Βιβλιοθήκης

Κατά το Ακαδημαϊκό έτος 2006-2007 το βασικό μέσο επικοινωνίας και εκπαίδευσης των χρηστών της βιβλιοθήκης και του προσωπικού της βιβλιοθήκης, ήταν το τηλέφωνο και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Ο ανωτέρω τρόπος επικοινωνίας, όπως ήταν αναμενόμενο, παρουσίασε πολλαπλά προβλήματα.¹

Κτίζοντας πάνω στις εμπειρίες της προηγούμενης ακαδημαϊκής χρονιάς, το 2007-2008 δημιουργήθηκαν Tutorials σε μορφή Power Point Presentations (pps),² τα οποία και πάλι προωθήθηκαν στους χρήστες της Βιβλιοθήκης μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Παράλληλα συνεχιζόταν η τηλεφωνική και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου υποστήριξη. Κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος δημιουργήθηκε επαγγελματικού επιπέδου ψηφιακό υλικό (CD),³ με αναλυτική επεξήγηση του συνόλου των υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης, και κυρίως εστιασμένο στους τρόπους αναζήτησης και ανάκτησης των Ηλεκτρονικών Πληροφοριακών Πηγών.

ΤΟ «ΠΡΟΒΛΗΜΑ»

Η μη αναμενόμενη χρήση των Ηλεκτρονικών Πηγών Πληροφόρησης

Το Πανεπιστήμιο αναγνωρίζοντας το ρόλο και τη διαφορετικότητά του, από νωρίς έχει επενδύσει και συνεχίζει να επενδύει πολύτιμους πόρους για την απόκτηση ικανοποιητικού αριθμού ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης.

Η ανάλυση των στατιστικών δεδομένων ως προς την αξιοποίηση των ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης, έδειξε ότι η χρήση τους δεν είναι η αναμενόμενη. Επίσης η ικανοποίηση των φοιτητών σε σχέση με τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης δεν βρίσκεται στα επιθυμητά επίπεδα.

Σύμφωνα με έρευνα του OCLC (Online Computer Library Center, 2005) οι φοιτητές έχουν συνήθως σαν μοναδικό τρόπο αναζήτησης και ανάκτησης πηγών πληροφόρησης το διαδίκτυο,

¹ Τα προβλήματα που είχαν εντοπιστεί αφορούσαν κυρίως στη μη επαρκή γνώση χρήσης των Η/Υ από τους χρήστες (θυμίζουμε την ηλικιακή διασπορά των φοιτητών-χρηστών σε ένα ανοικτό πανεπιστήμιο), αλλά και στην αδυναμία επιλογής των πηγών που ανταποκρίνονταν στις έρευνες τους. Ανυπαρξία Πληροφοριακής Παιδείας

² Τα presentations είχαν ετοιμαστεί για να αντιμετωπίσουμε «περιπτώσεις», όπως: της αναζήτησης συγκεκριμένων τίτλων άρθρων περιοδικών, συγκεκριμένων τίτλων ηλεκτρονικών περιοδικών, άρθρο συγκεκριμένου συγγραφέως, έρευνα με θεματικούς όρους κ.ά.) από τα διάφορα προγράμματα σπουδών (3 τον αριθμό). Είχαν επικεντρωθεί σε πηγές εστιασμένες στο περιεχόμενο των Θ.Ε. των Προγραμμάτων Σπουδών και τις είχαμε ονομάσει «Θεματικές Παρουσιάσεις».

³ Αποτελούσε μια «πρώτη ολοκληρωμένη» προσπάθεια «σφαιρικής» παρουσίασης των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης με επιδίωξη την ενθάρρυνση των χρηστών για χρήση των Πληροφοριακών Πηγών που σταδιακά όλο και εμπλουτίζονταν.

χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το είδος της πηγής (Google, Library subscription Databases, Online Books etc). Η ποιότητα, τα πνευματικά δικαιώματα και η αξιοπιστία των πληροφοριών δεν αποτελούν κριτήριο στην επιλογή των πηγών. Σε αυτό το σημείο ακριβώς είναι που ο ρόλος μιας Βιβλιοθήκης είναι καθοριστικός. Η Βιβλιοθήκη θα πρέπει να εκπαιδεύσει τα μέλη της στην «Πληροφοριακή Παιδεία» (Information Literacy) και σε αυτό ακριβώς θα πρέπει να επικεντρώσει τις προσπάθειες της.

Πληροφοριακή Παιδεία:

«Άνθρωποι με σωστή πληροφοριακή παιδεία έμαθαν πώς να μαθαίνουν. Γνωρίζουν πώς να μάθουν γιατί γνωρίζουν πως είναι οργανωμένες οι πληροφορίες, πώς να τις αναζητήσουν και να τις ανακτήσουν, γνωρίζουν επίσης πώς να τις αξιοποιήσουν για να εκπαιδεύσουν άλλους» (American Library Association 1989)

Για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου η αξιοποίηση της βιβλιοθήκης από τα μέλη της Πανεπιστημιακής Κοινότητας δεν είναι προφανής. Λόγω της γεωγραφικής διασποράς, η φυσική παρουσία των χρηστών στους χώρους της βιβλιοθήκης είναι σχεδόν αδύνατη. ***Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου βρίσκεται αντιμέτωπη με την πρόκληση, να ενημερώσει, να εκπαιδεύσει να ενεργοποιήσει και να επικοινωνήσει αποτελεσματικά με τα μέλη της.***

ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕΛΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Με αυτά τα δεδομένα μπροστά της η Βιβλιοθήκη έχει δύο επιλογές:

1. Την ενημερωτική παρουσίαση των χρηστών κατά τις ΟΣΣ (Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις)
2. Την εκπαίδευση των μελών αξιοποιώντας την υπάρχουσα τεχνολογική υποδομή

Η επιλογή της προσωπικής επαφής, λόγω του μεγάλου αριθμού ΟΣΣ, πέραν των 120, οι οποίες αναμένεται να δημιουργηθούν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-2010, δημιουργεί ένα αρκετά ψήλο χρηματικό κόστος. Επίσης, θα καταναλώνεται πολύτιμος εκπαιδευτικός χρόνος κατά τη διάρκεια της ΟΣΣ.

Με μόνη ρεαλιστική επιλογή, αυτή της αξιοποίησης των υφιστάμενων εργαλείων τηλεκπαίδευσης, η Βιβλιοθήκη σε συνεργασία με την Υπηρεσία Πληροφορικής & Τεχνολογίας μπορούν να ετοιμάσουν την απαιτούμενη υποδομή και το υλικό για την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Διαδικασία Έγκρισης Εκπαιδευτικών Σεμιναρίων

Κατά την διαδικασία δημιουργίας και προσφοράς υποστηρικτικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων λήφθηκαν υπόψη οι εισηγήσεις των αρχών διοίκησης του Πανεπιστημίου.

Η διαδικασία έγκρισης των εκπαιδευτικών σεμιναρίων κρίνεται απαραίτητη για τους ακόλουθους λόγους:

1. Αναγνώριση της σημασίας που πρέπει να δίδεται στις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης.
2. Εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων για την δημιουργία των σεμιναρίων.
3. Θα βοηθούσε στην ενεργοποίηση των καθηγητών στο να συμβάλουν στην επιτυχία των εκπαιδεύσεων. Σε σχετική μελέτη για το ίδιο θέμα αναφέρεται «*Η μη συνεργασία με τα μέλη ΔΕΠ, οι οποίοι μπορούν να φέρουν σε επαφή συντονισμένα και συστηματικά μεγάλες ομάδες φοιτητών έχει να επιδείξει ελάχιστα θετικά παραδείγματα.*» (Τσάκωνας, 2008).
4. Δεν θα ήταν δυνατό να λειτουργήσει τέτοιο εκπαιδευτικό σεμινάριο στην Πλατφόρμα Τηλεκπαίδευσης του Πανεπιστημίου χωρίς σχετική έγκριση.

Η προτεινόμενη λύση έχει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

1. Μικρό κόστος εφαρμογής της λύσης και οικονομία κλίμακας. Είναι γνωστό και αποδεδειγμένο, μέσα από πολλές έρευνες, ότι η χρήση των τεχνολογιών στην εκπαίδευση μπορεί να μειώσει δραστικά το κόστος και να βελτιώσει τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
2. Εφαρμόζει στην πράξη την «Ανοικτή, από απόσταση εκπαίδευση», γιατί η εκπαίδευση μπορεί να πραγματοποιηθεί στο χώρο και χρόνο του κάθε εκπαιδευόμενου.
3. Δεν απαιτείται κάποιος χρόνος προσαρμογής για τους εκπαιδευόμενους, γιατί η εκπαίδευση θα πραγματοποιηθεί με τα ίδια μέσα που ήδη χρησιμοποιούν.
4. Ευκολότερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση, γιατί οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να διατρέχουν το υλικό από μόνοι τους και ταυτόχρονα θα μπορούν να εντοπίζουν την πληροφόρηση που επιζητούν οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς να επικοινωνούν με τη Βιβλιοθήκη.
5. Ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευομένων μέσω εργαλείων WEB 2.0 όπως είναι τα Wikis, blogs, εργαλεία σύγχρονης επικοινωνίας, φόρουμ, αναζήτηση κλπ.
6. Η συνεργασία μεταξύ των δύο υπηρεσιών θα συνείσφερε στην ποιότητα του αποτελέσματος και θα είχε μακροπρόθεσμα οφέλη για το Πανεπιστήμιο.

Περιορισμοί

1. Μικρός αριθμός προσωπικού της Βιβλιοθήκης με υψηλό φόρτο εργασίας.
2. Επιπρόσθετος φόρτος εργασίας στις υπηρεσίες τηλεεκπαίδευσης, θέματα συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ του προσωπικού.
3. Περιορισμένη εμπειρία σε παραγωγή κατάλληλου υλικού, και μικρή εμπειρία σε σχεδιασμό εξ αποστάσεως μαθησιακών δραστηριοτήτων.
4. Περιορισμοί χρόνου και χρημάτων, σε συνδυασμό με υψηλό κόστος αγοράς επαγγελματικών υπηρεσιών για την παραγωγή επαγγελματικού υλικού.
5. Τα πληροφοριακά συστήματα της Βιβλιοθήκης δεν είναι πλήρως υλοποιημένα.

Στόχοι

1. Εκπαίδευση όσο το δυνατό μεγαλύτερου αριθμού φοιτητών στην αξιοποίηση των διαθέσιμων Πληροφοριακών Πηγών.
2. Αμεσότερη επαφή της Βιβλιοθήκης με τους χρήστες της.
3. Έγκαιρη και άμεση ενημέρωση για τα νέα της Βιβλιοθήκης.
4. Εμπλοκή των φοιτητών στην παραγωγή υλικού και δημιουργία κοινότητας χρηστών
5. Αύξηση της χρήσης των πηγών πληροφόρησης.
6. Βελτίωση του βαθμού ικανοποίησης από τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης.

Προεργασία

Για να είναι δυνατή η αξιολόγηση της όλης προσπάθειας η Βιβλιοθήκη κατάγραψε για τα προηγούμενα έτη:

1. Τα στατιστικά χρήσης των Ηλεκτρονικών Πηγών Πληροφόρησης.
2. Τον αριθμό των εκπαιδεύσεων που είχαν πραγματοποιηθεί κατά τα έτη 2006-2008.
3. Υπολογισμό αιτημάτων από χρήστες που αφορούσαν τις Ηλεκτρονικές Πηγές Πληροφόρησης.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Τεχνολογική Υποδομή

Η όλη πρόσβαση γίνεται μέσω της πύλης <http://eclass.ouc.ac.cy> η οποία αποτελεί και την πύλη υπηρεσιών τηλεκπαίδευσης για το Πανεπιστήμιο. Οι φοιτητές έχουν κωδικούς πρόσβασης και μέσω της πύλης αυτής, οι διδάσκοντες μπορούν να διοργανώνουν σύγχρονες τηλεσυναντήσεις όποτε το κρίνουν αναγκαίο. Τα κύρια λογισμικά της πύλης αυτής είναι το γνωστό λογισμικό ανοικτού κώδικα Moodle,⁴ ως το εργαλείο Ασύγχρονης Επικοινωνίας, και το Illuminate Live!,⁵ ως το εργαλείο Σύγχρονης Επικοινωνίας.

Η Ε.Π.Β. θα λειτουργεί κάτω από τις υφιστάμενες υποδομές Τηλεκπαίδευσης. Ο παράγοντας αυτός είναι σημαντικός στην ελαχιστοποίηση του διαχειριστικού χρόνου, για την ομαλή λειτουργία των μαθημάτων αυτών, και την επικέντρωση των υπευθύνων στο κυρίως έργο τους που είναι η εκπαίδευση και ενημέρωση των χρηστών.

Θέματα – Δραστηριότητες

Για το κάθε Πρόγραμμα Σπουδών σχεδιάζεται η δημιουργία μιας Εκπαιδευτικής Πύλης με πληροφοριακό υλικό σχετικό με τις υπηρεσίες που προσφέρονται από τη Βιβλιοθήκη, προσαρμοσμένο κατάλληλα στις ανάγκες του Προγράμματος Σπουδών.

Η Ε.Π.Β. θα χωρίζεται σε τρεις ενότητες / μαθησιακές δραστηριότητες:

1. Γενικές Πληροφορίες

- Ονόματα μελών Εκπαιδευτικής Ομάδας
Βιογραφικά Σημειώματα, Ρόλος στην εκπαιδευτική ομάδα, Παρουσίαση μέλους, Τηλέφωνο και αριθμός τηλεομοιότυπου, Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο, Ώρες γραφείου / εργασίας
- Απαιτήσεις Ε.Π.Β.
Προαπαιτήσεις, Βιβλιογραφία / επιπρόσθετες πηγές, εξοπλισμός και λογισμικά, Απαιτούμενες δεξιότητες υπολογιστή
- Περιεχόμενο Ε.Π.Β.
 - i. Περιγραφή του χρόνου και εργασίας που απαιτείται για την επιτυχή ολοκλήρωση της Ε.Π.Β.
 - ii. Στόχοι Ε.Π.Β.
 - iii. Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης
 - iv. Κανόνες χρήσης των συμμετοχικών εργαλείων
 1. Επεξήγηση των κανόνων επικοινωνίας με τα υπόλοιπα μέλη
 2. Πρωτόκολλο επικοινωνίας
 3. Παραδείγματα ορθής αξιοποίησης των εργαλείων

2. Συμβατικό Υλικό

- Γενικές Πληροφορίες
 - i. Προσωπικό – Τηλέφωνα Επικοινωνίας- Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο
- Κανονισμοί Λειτουργίας
 - i. Δικαιώματα Δανεισμού
 - ii. Διαδικασίες εγγραφής εξωτερικών χρηστών

⁴ www.moodle.org

⁵ www.illuminate.com

- iii. Έντυπο εγγραφής
 - Συνεργασίες με άλλες Βιβλιοθήκες
 - i. ΣΚΑΒ (Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου, Βιβλιοθήκη Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου)
 - ii. Έντυπο αίτησης εγγραφής σε άλλη συνεργαζόμενη Βιβλιοθήκη
 - iii. Σύστημα δια-δανεισμού
 - ΟΡΑC
 - i. Δυνατότητες αναζήτησης και αξιοποίησης
 - Ασκήσεις Αυτοαξιολόγησης
- 3. Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες - Πηγές**
- Σύνολο Πηγών
 - i. Τρόποι πρόσκτησης (Healink, ΣΚΑΒ)
 - Τρόποι Πρόσβασης
 - i. Athens (Webcasts)
 - ii. Demos (Camtasia)
 - iii. Videos
 - Τρόποι Αξιοποίησης
 - i. Τεχνικές αναζήτησης
 - ii. A-Z
 - iii. Link Source
 - iv. Demos (Camtasia)
 - v. Ασκήσεις αυτό-αξιολόγησης
 - Θεματικές Πύλες Προγραμμάτων
 - i. Wiki's (Ένα ανά Πρόγραμμα Σπουδών)

Εργαλεία Λογισμικού και Μορφές Υλικού

Όπως σε κάθε σύγχρονο σύστημα διαχείρισης μαθημάτων [ΣΔΜ] - course management system (CMS), έτσι και στο moodle (www.moodle.org) παρέχεται η δυνατότητα παρουσίασης οποιασδήποτε μορφής ψηφιακού αρχείου. για να γίνει όμως ακόμη πιο εύκολη η αξιοποίηση του υλικού, όπου ήταν αυτό δυνατό, τα κείμενα μετατράπηκαν σε ιστοσελίδες, ενώ αξιοποιήθηκαν δωρεάν διαδικτυακές εφαρμογές για προβολή παρουσιάσεων και βίντεο. Βασική επιδίωξη της προσπάθειας είναι να μπορεί ο κάθε επισκέπτης να έχει πρόσβαση στο υλικό με μονή προϋπόθεση την ύπαρξη ενός φυλλομετράτε στον υπολογιστή ή ακόμα και το τηλέφωνο του!

Εργαλεία

Μέσω των **Φόρουμ** οι συμμετέχοντες είχαν και έχουν το δικαίωμα να θέτουν ερωτήματα και να γίνεται συζήτηση με όλους τους φοιτητές που θέλουν να συμμετέχουν. Το ίδιο μέσο αξιοποιήθηκε και για τις ενημερωτικές ανακοινώσεις των νέων / ειδήσεων της βιβλιοθήκης. Όλες οι καταχωρήσεις στα φόρουμ προωθούνται στα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία των μελών. Επιπρόσθετα διαφαίνεται πως τις περισσότερες φορές οι ίδιοι οι φοιτητές απαντούν σε ερωτήματα των συμφοιτητών τους. Αυτό έχει εξαιρετικά θετική συνεισφορά στην υποκατάσταση της έλλειψης φυσικής επαφής με τους συμφοιτητές και της φυσικής συζήτησης που υπάρχει σε συμβατικές διαλέξεις. Διάφορες έρευνες ενισχύουν το ίδιο θέμα: “Students have found that online asynchronous peer interaction is valuable in supporting each other in their learning” (Fahy, 2003, Anderson and Simson, 2004),

R.S.S. Feeds: Με την ενεργοποίηση αυτής της δυνατότητας τα μέλη μπορούν με ακόμα ένα τρόπο να ενημερώνονται για τα διάφορα συμβάντα στη Βιβλιοθήκη και το Πανεπιστήμιο, **Συνδέσεις** και προβολή ειδήσεων από ενδιαφέροντες ιστοχώρους και συλλογικές υπηρεσίες όπως είναι ο συλλογικός κατάλογος κλπ.

Συμπληρωματικά με την παρουσίαση του υλικού, θα πραγματοποιούνται και **Σύγχρονες Τηλεσυναντήσεις** στις οποίες θα παρουσιάζονται οι υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης σε ζωντανό χρόνο, με την αξιοποίηση του εξειδικευμένου λογισμικού υποκατάστασης διαλέξεων που διαθέτει το Πανεπιστήμιο. Οι συναντήσεις αυτές, χρονικά δεν θα υπερβαίνουν τη μία ώρα και στόχος τους θα είναι η επεξήγηση των υπηρεσιών μέσα από ένα περιβάλλον που προσομοιάζει τη φυσική αίθουσα διαλέξεων. Οι παρουσιάσεις - ενημερώσεις αυτές θα βασίζονται στο υλικό και τη λογική με την οποία λειτουργεί το Σύστημα Διαχείρισης των μαθημάτων, για να είναι εύκολο για τους φοιτητές να επανέλθουν σε αυτό, όταν και όποτε το θελήσουν. Το υλικό αυτό θα καταγράφεται και θα είναι διαθέσιμο στους επισκέπτες για να το παρακολουθήσουν στο δικό τους χρόνο.

Wikis: Το πασίγνωστο εργαλείο με το οποίο κοινότητες διαδικτυακών χρηστών μπορούν να συνεργαστούν για την δημιουργία ιστοτόπων.

Ερωτηματολόγια: εργαλείο για ανατροφοδότηση.

Ασκήσεις Αυτοαξιολόγησης: οι ασκήσεις έχουν ως βασικό τους στόχο την υποβοήθηση του μέλους στην κατανόηση των ελλείψεων που έχει και στην καθοδήγηση του στο τι απαιτείται να βελτιώσει όσον αφορά στις δεξιότητες του.

Υλικό

Ένα «σύνηθες λάθος» στο οποίο υποπίπτουν οι εκπαιδευτές στην αξιοποίηση αυτών των σύγχρονων τεχνολογιών, είναι το ότι σχεδιάζουν το υλικό και τον τρόπο εκπαίδευσης βασιζόμενοι στο παραδοσιακό μοντέλο εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει γιατί απλά αυτό γνωρίζουν καλύτερα. Το μοντέλο αυτό διαφέρει σημαντικά, και κύριοι άξονες του θα πρέπει να είναι οι ακόλουθοι:

“Constructivist approaches to online learning facilitation have promoted more examples of course design that is learner-centered, collaborative, interactive and reflective thus helping learners to construct their own mental frameworks under skillful guidance” (Jonassen et al., 1995; Andrusyszyn and Davie, 1997; Duffy and Kirkley, 2004; Salmon, 2004).

“Active and critical thinking, multidimensional interaction with content, peers and instructor and reflection” (Garrison and al., 2003).

Λαμβάνοντας υπόψη τους πιο πάνω αναφερόμενους άξονες το υλικό που θα δημιουργηθεί θα πρέπει να είναι στο μέγιστο δυνατό βαθμό αυτοπεξηγηματικό και πλήρες σε ότι αφορά το αντικείμενο του. Οι εκπαιδευόμενοι, μελετώντας μια δραστηριότητα θα μπορούν από μόνοι τους να φτάσουν στο επιδιωκόμενο μαθησιακό αποτέλεσμα.

Για ευκολότερη συντήρηση και ανανέωση του υλικού, πρέπει να διατηρείται σε μία μόνο μορφή και όχι σε πολλαπλές. Επίσης θα πρέπει να γίνει προσπάθεια για την διατήρηση ενός μόνο αντιγράφου της ίδιας (κοινής) πληροφορίας για όλες τις Θ.Ε. των Π.Σ. που θα την αξιοποιούν.

Βίντεο: Εσωτερική παραγωγή μικρών σε διάρκεια βίντεο, τα οποία θα βοηθούν την εισαγωγή των νέων μαθησιακών δραστηριοτήτων,

Καταγραφές Οθόνης (Screen Recordings): θα χρησιμοποιηθούν όπου απαιτείται η επίδειξη βημάτων σε αξιοποίηση λογισμικών καθώς επίσης και τις καταγραφές από τις Σύγχρονες Τηλεσυναντήσεις που θα γίνονται.

Ιστοσελίδες: υλικό κειμένου με συνδέσμους και γενικά ότι μπορεί να προβληθεί μέσω HTML. Αυτή τη μορφή θα έχουν και τα ερωτηματολόγια, RSS, Wikis κλπ.

Ψηφιακά αρχεία: αρχεία τύπου Office ή Open Office θα χρησιμοποιούνται εκεί όπου απαιτείται η παροχή δυνατότητας αξιοποίησης αυτών των εγγράφων, από τους φοιτητές, όπως είναι για

παράδειγμα τα έντυπα διαφόρων αιτήσεων εγγραφής εξωτερικού χρήστη σε άλλη Βιβλιοθήκη, μέλους των Κοινοπραξιών, αιτήσεων δια-δανεισμού κ.ά.

Αξιολόγηση Μαθησιακών Δραστηριοτήτων

1. Στο τέλος κάθε ενότητας οι χρήστες θα καλούνται να απαντήσουν σε αριθμό ερωτήσεων, σύμφωνα με το τι έχουν παρακολουθήσει – επιμορφωθεί μέσω των προσφερόμενων σεμιναρίων της Ε.Π.Β.. Αντίστοιχα, η καταχώρηση μη ορθής απάντησης υποδεικνύεται με απώτερο σκοπό την υποβοήθηση για την καλύτερη κατανόηση των ερωτούμενων.

2. Επίσης δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο μέσω του οποίου θα διαφανεί ο βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών / ακαδημαϊκών σε σχέση με τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

Φυσικά το απόλυτο κριτήριο αξιολόγησης για την επιτυχία της προσπάθειας αυτής είναι η αύξηση ή όχι στην αξιοποίηση της χρήσης του υλικού της Βιβλιοθήκης. Για το σκοπό αυτό τα στατιστικά συλλέγονται και αναλύονται ανά μήνα.

Αξιοποίηση Τεχνολογιών Web 2.0 για Παράγωγή Υλικού

Πολλές φορές «ακούμε» για το WEB 2.0, γνωρίζουμε τις βασικές του διαφορές σε σχέση με το παραδοσιακό world wide web ή WEB 1.0 και οι οποίες συνοψίζονται στον ορισμό της (www.wikipedia.com, 2009) που αναφέρει ότι *“Web 2.0’ refers to the second generation of web development and web design. It is characterized as facilitating communication, information sharing, interoperability, user-centered design [1] and collaboration on the World Wide Web. It has led to the development and evolution of web-based communities, hosted services, and web applications. Examples include social-networking sites, video-sharing sites, wikis, blogs, mashups and folksonomies.”*

Αυτό που απασχολεί όλους στο χώρο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών όμως, είναι το πώς θα αξιοποιηθεί τελικά αυτή η δυνατότητα που ήδη υπάρχει, με ένα τρόπο χρήσιμο για την προώθηση των στόχων των βιβλιοθηκών;

Για το ΑΠΚΥ το WEB 2.0 δεν είναι πολυτέλεια, είναι μια ανάγκη που χωρίς αυτό οι υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης θα είναι ελλιπείς και πάντα θα παραμένουν στο περιθώριο. Η συμμετοχή η δημιουργία κοινοτήτων χρηστών, η διάχυση πληροφοριών, και η συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ των χρηστών της Βιβλιοθήκης μέσω του διαδικτύου, αποτελούν μονόδρομο για την επιτυχία της προσπάθειας του Πανεπιστημίου.

Πρωτεύον στόχος του εγχειρήματος είναι και η ενεργοποίηση των χρηστών στη παραγωγή υλικού. Η δημιουργία θεματικών πυλών περιεχομένου, τέτοιων που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των Προγραμμάτων Σπουδών με το υφιστάμενο προσωπικό, θα ήταν μια εξαιρετικά χρονοβόρα διαδικασία και σίγουρα σε αυτό το εγχείρημα θα προέκυπταν και ζητήματα ελλιπούς γνώσης των διδακτικών θεμάτων από το προσωπικό της βιβλιοθήκης. Στο ίδιο θέμα και η αναφορά για τις συχνές μεταβολές στο διδακτικό περιεχόμενο των Π.Σ. αποδεικνύουν ότι το εγχείρημα αυτό εμπρικλείει και σημαντικούς κινδύνους πιθανής αποτυχίας: *«Ένας δεύτερος προβληματικός παράγοντας είναι η ύλη και το αντικείμενο εκπαίδευσης. Το υλικό της εκπαίδευσης καθίσταται συχνά παρωχημένο από τις ταχείες αλλαγές στο περιεχόμενο και τις υπηρεσίες.»* (Τσάκωνας, 2008).

Τα Wikis παρέχουν μια εξαιρετική δυνατότητα, εάν γίνει δυνατή η εμπλοκή των φοιτητών / καθηγητών στο να δημιουργηθούν αυτές οι Θεματικές Πύλες (Θ.Π.). Οι Θ.Π. θα δημιουργηθούν από την ομάδα υποστήριξης των Θ.Π, η οποία θα είναι υπεύθυνη και για την ενημέρωση/επικαιρότητα της Πύλης. Παράλληλα θα δημιουργηθεί και μια ενεργή κοινότητα χρηστών με όλα τα πλεονεκτήματα που αυτό συνεπάγει. Στο πλαίσιο αυτό καταγράφηκαν τα κύρια θέματα μελέτης και τα κατηγοριοποιήθηκαν ανά Θ.Ε., ανά Πρόγραμμα Σπουδών.

Καταγράφηκαν κάποιοι πολύ βασικοί κανόνες αξιοποίησης των τοπικών wikis (στο πετυχημένο πρότυπο της www.wikipedia.com), γιατί αναμένεται από τους «εθελοντές» φοιτητές, μετά από προτροπή να εισέρχονται στη Ε.Π.Β., και να καταχωρούν τα ευρήματά τους σε πηγές και τη βιβλιογραφία σχετικά με αυτά τα θέματα.

Χρονοδιαγραμμα Εκπαίδευσης

Με την έγκριση του κύκλου επιμορφωτικών σεμιναρίων, όλοι οι φοιτητές που είναι εγγεγραμμένοι σε Θ.Ε. ανεξαρτήτως Π.Σ., για το τρέχον ακαδημαϊκό έτος θα έχουν πρόσβαση στην ειδική Ε.Π.Β. Μέσα από το οργανωμένο περιεχόμενο θα ενημερωθούν / εκπαιδευτούν για τις παρεχόμενες υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης.

Με την θεσμοθέτηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων κατά τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο θα διοργανώνονται Σύγχρονες Τηλεσυναντήσεις ανά Πρόγραμμα Σπουδών στις οποίες θα επεξηγούνται οι παρεχόμενες υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, δηλ. πώς η Βιβλιοθήκη μπορεί να τους υποστηρίξει στις μελέτες τους και κυρίως το πώς μπορούν να αξιοποιήσουν τα νέα εργαλεία που έχουν τώρα στη διάθεσή τους. Σημειώνεται πως οι προσκλήσεις θα αποστέλλονται μέσω των φόρουμ της Ε.Π.Β. και θα προωθούνται ταυτόχρονα στα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία των χρηστών, υποκινώντας την ενεργοποίησή τους, για συμμετοχή.

Η εμπλοκή των καθηγητών κάθε Προγράμματος Σπουδών είναι εξαιρετικής σημασίας στην ενεργοποίηση των φοιτητών. Για αυτό ακριβώς τον λόγο, θα πραγματοποιηθεί σειρά συναντήσεων, με όλους τους Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους των Προγραμμάτων Σπουδών, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η στήριξή τους στο εγχείρημα αυτό. Στόχος είναι η ενεργοποίηση των φοιτητών, μέσω των Ακαδημαϊκών στο να ενσωματώσουν τη Βιβλιοθήκη στον τρόπο μελέτης τους, ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η πιθανότητα για σύνδεση κάποιων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με τη Βιβλιοθήκη, κάτι που έμμεσα θα υποχρεώνει τους φοιτητές να έρθουν σε επαφή με τις υπηρεσίες και τις πηγές της Βιβλιοθήκης, θα ενισχύσει επιπρόσθετα την υιοθέτηση και αξιοποίηση της Ε.Π.Β.

Επιπρόσθετες Τηλεσυναντήσεις θα μπορούν να διοργανωθούν και κατόπιν αιτήματος των Προγραμμάτων Σπουδών, για εκπαίδευση / ενημέρωση των φοιτητών / καθηγητών στη χρήση ή και αξιοποίηση εξειδικευμένων λογισμικών και υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης.

Η Ε.Π.Β. Μέσα από το Σύστημα Διαχείρισης Μαθημάτων (Moodle)

Για την καλύτερη κατανόηση της εισήγησης από την διοίκηση του Πανεπιστημίου που θα κληθεί να αποφασίσει για το εάν θα υιοθετήσει αυτή τη μορφή εκπαίδευσης της Ακαδημαϊκής Κοινότητας, προγραμματίστηκε η δημιουργία ενός γρήγορου πρωτοτύπου το οποίο θα περιελάμβανε τις λειτουργίες και περιεχόμενο όπως περιγράφηκε πιο πάνω. Τυχόν, επιπρόσθετες εισηγήσεις ως προς την υλοποίηση και εφαρμογή της Ε.Π.Β. θα ληφθούν υπόψη.

Αξιολόγηση Αποτελεσμάτων με Βάση Στόχους

Βασικό θέμα σε κάθε πιλοτική εφαρμογή νέων υπηρεσιών είναι η αξιολόγηση με βάση τους αρχικούς στόχους, βάση τους οποίους έγινε η εισήγηση:

- Εκπαίδευση του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού φοιτητών
 - Μηνιαία καταγραφή των επισκέψεων στη Ε.Π.Β. μέσω των αρχείων καταγραφής
 - Καταγραφή των ατόμων που συμμετείχαν στις Τηλεσυναντήσεις της Ε.Π.Β.
- Αμεσότερη επαφή των της Βιβλιοθήκης και των χρηστών της

- Καταμέτρηση των ερωτημάτων που είχαν τεθεί στο περιβάλλον των Ε.Π.Β. σε αντιπαραβολή με τα ηλεκτρονικά μηνύματα που είχαν αποσταλεί σε παλαιότερες περιόδους
- Έγκαιρη και άμεση ενημέρωση για τα νέα της βιβλιοθήκης
 - Συχνότητα ενημέρωσης φοιτητών από την Βιβλιοθήκη μέσω των Ε.Π.Β. σε σχέση με αντίστοιχες ενημερώσεις μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
- Εμπλοκή των φοιτητών στην παραγωγή υλικού
 - Καταμέτρηση των καταχωρήσεων που προέβηκαν οι φοιτητές / καθηγητές στις Θεματικές Πύλες μέσω wiki
- Αύξηση της χρήσης των πηγών πληροφόρησης
 - Αντιπαραβολή στατιστικών χρήσης των πηγών με αντίστοιχες περιόδους λαμβάνοντας υπ' όψη τον μεταβαλλόμενο αριθμό φοιτητών
- Βελτίωση του βαθμού ικανοποίησης από τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης
 - Ερωτηματολόγιο ικανοποίησης
- Διερεύνηση δυνατοτήτων γενίκευσης και σε υπόλοιπες παρεχόμενες υπηρεσίες βιβλιοθήκης
 - Ερωτηματολόγιο ικανοποίησης-εισηγήσεων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anderson, B. and Simpson, M (2004). Learning and Affective Support Online in Small Group and Class Contexts. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 5 (3). Retrieved July 10, 2009 from www.irrodl.org
- Andrusyszyn, M. and Davie, L. (1997). Facilitating reflections thought interactive journal writing in an online graduate course: a qualitative study. *Journal of Distance Education*, 12 (1 and 2), 120-126
- American Library Association. Presidential Committee of Information Literacy: Final Report, 1989. <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential.cfm>
- Duffy, T.M. and Kirkley, J.R. (2004). Learning theory and pedagogy applied in distance learning: The case of Cardean University. In *Learner-Centered Theory and Practice in Distance Education: Cases from Higher Education* (T.M. Duffy and J.R. Kirkley, eds) Mahwah, NJ: Erlbaum, pp. 107-141.
- Evans, T., Haughey, M., Murphy, D. (ed.) 2008. *International handbook of distance education*. Bingley: Emerald.
- Fahy, P. (2003). Indicators of Support in Online Interaction. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 4 (1). Retrieved July 10, 2009 from www.irrodl.org
- Jonassen et al. (1995). Constructivism and computer-mediated communication in distance education. *The American Journal of Distance Education*, 9 (2) 7-26
- Online Computer Library Center. Perceptions of Libraries and Information Resources [2005 report]. <http://www.oclc.org/reports/2005perceptions.htm>
- Salmon, G. (2004). *E-moderating: The key to Teaching and Learning Online*, 2nded., London: Routledge.
- Τσάκωνας Γ. (2008) Πληροφοριακή εκπαίδευση στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: παραδείγματα και προβληματισμοί από το Πανεπιστήμιο Πατρών. [πρόσβαση από: <http://eprints.rclis.org/16439/> (10/7/2009)]